

Quan Miramar il·luminava el món i les gossetes es deien Marilyn

En la història de TVE en català han destacat programes pioners com 'Mare Nostrum', 'Giravolt', 'Terra d'escudella', 'Personatges' o 'Vostè pregunta', que feren el seu camí malgrat les prohibicions i els entrebancs. Tot i que el centre de Miramar no començà les seues emissions fins al 1959, el segell català va marcar ben aviat la imatge del mitjà públic. Deixaren la seua empremta una sèrie de programes i rostres televisius populars inevitables a l'hora de repassar aquests primers cinquanta anys de vida de la gran pantalla catòdica.

El clan dels vienesos. Marcaren amb el seu accenti teutònic i la seua experiència teatral platós i despatxos televisius. En el seu llibre de cuina, una recepta infal·lible que havien provat amb èxit durant unes quantes dècades sobre l'escena: "*There's no business like show business.*" I l'espectacle va continuar sobre uns estudis que encara conservaven l'olor de pintura i on les ballarines havien de dur per raons de pudor mitges negres. Al capdavant del clan es trobava Artur Kaps, un home que havia arribat a Barcelona el 1942 amb la companyia Los Vieneses, després d'haver recorregut els teatres europeus i de treballar, entre d'altres, amb Josephine Baker. Després de dècades en primera fila de l'escena teatral barcelonina, Kaps fitxà per a la televisió. Des del centre de Miramar, es converteix en el mag Merlín de les 625 línies i realitza els millors espectacles de varietats amb programes com *Amigos del martes*, *Amigos del lunes*, *Noche de estrellas*, etc. Pel centre barceloní passen noms com Marlene Dietrich, Gilbert Beaud, Mina, Fran-

çoise Hardy, Caterina Valente, Sylvie Vartan, Charles Aznavour, Tom Jones... Uns programes de televisió inequívocament internacionals i substancialment europeus, que constrasten amb la televisió "castissa" que es realitza des de Madrid. Si Kaps és el cer-

vell a la rereguarda, Franz Johan és la seua cara visible davant les càmeres. Forjat en el món de la revista i el teatre, Johan traspasarà amb el seu accent de venedor de salsitxes el blanc i negre de l'època, esdevenint per a l'espectador d'aquells anys "l'home de carrer", amb les seues alegries i frustracions en forma d'acudits visuals. A aquest tercet cal sumar l'actor italià Gustavo Re, que des de la muntanya de Montjuïc, ara amb accent milanès, va fer que els xiquets passaren de cantar "Montañas nevadas" a entonar "En la casa de Pepito, ia, ia, io...".

Marilyn és nom de gossa. Per a tots als que tinguérem la nostra infantesa televisiva en blanc i negre, la gosseta Marilyn va deixar una marca profunda en la nostra existència difícil d'esborrar. Afortunadament, després de veure la setzena temporada dels Simpson, alguns hem aconseguit superar certes barres infantils. Enmig de la programació infantil apareixia el seu cap titubejant dirigit per la mà rectora de la seua ama i protectora, Herta Frankel, una distingida dama amb perfil de directora de residència per a senyoretetes i accent d'ope-

Els membres de La Trinca, amb el presentador Joaquín Prat, que va saltar a la fama amb el concurs *Un millón para el mejor*.

A l'esquerra, Salomé i Raimon, triomfadors al Festival de la Cançó del Mediterrani de 1963. A la dreta, Guillermina Motta.

reta de Franz Lehar. La gosseta formava part d'una tribu de titelles que estenien els seus fills pels estudis de Miramar, amb gust *demodé* i de museu de la jojuina. Però a diferència dels altres titelles més pedestres, la gosseta Marilyn destacava per les seues sempre sàvies i erudites rèpliques, que feien d'ella una excel·lent guardiana de la urbanitat i els bons costums. Gràcies a la seua popularitat, la raça caniche va passar a denominar-se a partir d'ara "marilin", i els aparadors de moltes llars de l'època s'ompliren de reproduccions confeccionades en els més variats teixits de la gosseta com a element decoratiu.

La tríada valenciana. Molts i variats han estat els rostres que des d'aquesta banda del Mediterrani han deixat la seua petjada en la petita pantalla quan encara era "una, gran i lliure". Des d'Eduardo Sancho, a qui devem, amb Federico Gallo, la retransmissió de la boda de Balduí i Fabiola, una fita en la història de la televisió, a Pepe Sancho, un actor que ha fet el trànsit, sense traumes, de bandoler de Sierra Morena a pintor del segle XIX. Un presentador loquaç, un capellà jardiner i

un actor de Paterna han estat algunes de les aportacions més notables del planter valencià a la graella televisiva.

En una televisió sotmesa als rostres encartonats, Joaquín Prat semblava el dependent d'una casa de teixits, acostumat al tracte diari amb els clients. Gràcies a ell i a un concurs com *Un millón para el mejor*, els espectadors es familiaritzaren amb les xifres de sis números, en una economia familiar en què la nòmina a penes passava de les tres xifres. Al seu testament televisiu va deixar com a epitafi: "A jugar!" Enmig dels convulsos anys setanta, un capellà d'accent de la Plana i rostre de galant taronjaire va instruir els televidents sobre els cultius de les plantes. Fins a aquell moment els emissaris de déu ens havien alligonat sobre la manera d'arribar al primer cel, i per si de cas, al setè. El pare Mundina ens va mostrar la bondat dels fertilitzants mentre ens aconsellava sobre la millor època per plantar les tulipes. Va ser l'últim raig de llum mediàtica del Concili Vaticà II. Posteriorment, figures com el pare Apeles o el cardenal Rouco Varela deixaren el seu testimoni com a figures *trash*-mediàtiques.

Tancant el trident valencià, Antonio Ferrandis. Després d'haver passejat el seu rostre com a secundari pel cel·luloide espanyol, Antonio Ferrandis es va veure transformat en una mena de mariner *pagnolià*, Santa Klaus i pare espiritual d'una colla de xiquets ociosos en vacances. A més d'exercir de pare i confessor, l'actor valencià va popularitzar una classe de peix que acabaria finalment donant-li una nova identitat.

El dia de la reina. La història de la Ventafocs sempre ha estat una font d'inspiració per a la pantalla. Un periodista amb cara d'exseminarista, José Luis Barcelona, i un presentador, amb fila de galant Cortefiel, Mario Cabré, faran de Miramar una Cort dels Miracles a domicili. El programa es diu *Reina por un día* i les elegides per a la glòria igual podien endur-se un televisor que un bon xoc, després de retrobar-se amb el fill que creien desaparegut en la guerra de Sidi Ifni. Des de Miramar també s'exportaran altres cares, com les de Salvador Escamilla, Joaquín Soler Serrano, Mario Beut o Federico Gallo, un rostre que sempre va mostrar tendència a l'expansió carnal i que aca-

Quatre cares de la televisió. A la part de dalt, Jordi Estadella i Júlia Otero. A la part inferior, Rosa Maria Sardà i Jordi Hurtado.

baria la seua carrera mediàtica com a governador d'Albacete.

El cardat de Salomé. Molts espectadors del Festival del Mediterrani de l'edició del 1963 encara pateixen trastorns i altres difuncions psíquiques a causa del colossal cardat que lluía una cantant de nom bíblic i melodia vibrant. Formant parella amb Raimon –sens dubte una de les parelles més explosives que ha donat la cultura popular catalana–, Salomé es va fer amb el primer premi del Festival, per a estupefacció dels jerarques televisius. Retransmès pel centre de Miramar, el Festival de la Cançó del Mediterrani va ser un dels plats principals de la quota catalana de TVE en la dècada dels anys seixanta. Era el nostre San Remo i gràcies a ell la fonètica grega va deixar de

ser un exotisme per passar a ser una realitat musical sense necessitat d'interprets. En aquest festival poguérem contemplar que es podia ser cantant moderna i amb ulleres, com Nana Moskouri. Per la seua banda, el seu compatriota Aleko Pandas va acabar formant part de la família televisiva, a força d'aparicions en cada una de les edicions del festival. Entre les composicions més il·lustres que passaren pel festival destaquem aquella que diu "Que feliz es el pez en el agua...", interpretada per Mary Santpere, que posava de manifest que el cançoner extravagant gaudeix d'una àmplia i sòlida tradició melòdica.

La nova onada. Quan Júlia Otero va aparèixer amb el seu pentinat postpunk, la fase postmoderna de la tele-

visió pública i espanyola arribava al zenit televisiu. Per contrarestar les audàcies capil·lars, el pentinat immutable de Jordi Hurtado donava continuïtat al fil audiovisual, fent de les migdiades un reducte de cultura només alterat pel cronòmetre televisiu. Un altre cap il·lustre, Eduard Punset, completà la terna capil·lar. Gràcies a ell, qüestions tan crucials com saber d'on venim, la vida secreta dels arbres o per què canten els ocells han tingut reposta per a molts espectadors insomnes. Una altra catalana, Eva Nasarre, es convertí en la nostra Jane Fonda a força de lliçons d'aeròbic, per passar més tard de la programació televisiva a les pàgines de successos.

El toc Pomés. Als anys seixanta els anuncis de brandi constiuïen un dels menús diaris de la publicitat televisiva. Els grans cellers rivalitzen amb la presència de rostres populars per promoure els seus licors quan fumar i beure era un plaer. Una dona rossa sobre un cavall blanc es va convertir en el clixé surrealista de la publicitat televisiva d'aquells anys. L'autor era el creatiu Leopoldo Pomés, i les models, Margit Kocsis i la deessa *underground* Nico. Vistos ara, són sens dubte la "pel·lícula" més popular que va donar l'Escola de Barcelona dels Jacinto Esteva, Bofill i cia. Quan arribava el Nadal, un sempre esperava la figura d'aquella dona a cavall disposada a passejar-se misteriosament per la plaça de Sant Marc o els Camps Elisis. A la dama del cavall, li succeí, ara ja amb l'alegria del Pal, unes efervescents bombolles de cava protagonitzades per algunes de les grans estrelles de Hollywood que fins i tot sabien brindar en català.

Assenyalem també que Pomés va ser el culpable que la meitat de les dones espanyoles dels seixanta somien amb Teresa Gimpera, a força de calçar-se les mitges Rodiflex i il·luminar l'arrel dels seus cabells.

Augusto Algueró, el rei de la varietat. Algueró va ser un dels reis indiscutibles de les varietats espanyola i televisiva. Al capdavant del piano, el seu somriure deixava una pista d'ateratge formada per una immaculada i esplèndida formació dental, a la qual només li faltava llançar una petita espurna

estel·lar. Ens vam acostumar a veure'l en companyia de la seua dona, Carmen Sevilla, com a parella televisiva dels programes musicals. Si a França tenien Yves Montand i Simone Signoret, nosaltres podíem presumir del tàndem Algueró-Sevilla marcant l'Hora Philips. Per a un especial de Cap d'Any de l'any 1961, Artur Kaps va fer que acabaren en helicòpter sobrevolant el cel barceloní des de la muntanya de Montjuïc. Algueró formarà part de la cort de catalans televisius i mesetaris que, com Adolfo Marsillach o Alberto Closas, posaren un to de *qualité* i elegància en el marc televisiu.

Rosa, Mary i Guillermina. L'*star-system* autòcton també va propiciar moments de glòria a la pantalla analògica dins de les fronteres del circuit català-illenc. Si Joan Capri va ser el doctor Caparrós, Mary Santpere i Enric Majó passaren per *Mare i fill* en una sèrie televisiva on l'escriptor Terenci Moix va projectar les seues perversions familiars i cinèfiles. El tàndem Moix-Majó, versió domèstica de Lawrence Olivier i Vivien Leight, saltaren del blanc i negre de la *Salomé* d'Oscar Wilde al tot en color del *Hamlet* i direcció d'Antoni Chic. Amb el desembarcament de Josep Maria Flotats, la corona passà a l'exalumne de la Comédie Française, que, a falta d'*Estudio 1*, haurà de conformar-se a recitar sobre l'escena. Potser encara el tindrem en un futur fent de Juliette Greco en una nova versió de la sèrie televisiva *Belphegor*, ara situada en els corredors del MNAC.

Guillermina Motta, abans de mudar-se en la nostra Diane Keaton de les tertúlies televisives, va ser la inspiradíssima intèrpret dels textos de Narcís Comadira en *Les guillermines del rei Salomé*. L'invent no es va repetir i, com a consol, només ens van quedar les cançons de la sèrie. Millor sort, però, tingué Rosa Maria Sardà, que fins i tot va fer el salt a l'altra banda de l'Ebre, posant de relleu la ductilitat de la classe escènica catalana en matèria filològica. En aquesta llista podríem també incloure noms com els de Jordi Estadella, Constantino Romero o Josep Maria Bachs.

Carles Gámez

Confidencial

Xavier Vinader

Una eminència gris

Des de fa tres anys, un grup escollit de dirigents de Batasuna ha viatjat regularment a l'Àfrica del Sud per aprendre les tècniques negociació en el mar d'un procés de pau. En aquest país, d'aquestes coses en saben un pou, perquè el trànsit d'un règim d'*apartheid* com el que hi havia, conegut mundialment per les seves salvatjades, a un estat democràtic no va ser gens fàcil. L'instructor principal i dels abertzales ha estat Brian Currin, un advocat de cinquanta-sis anys, especialitzat en la resolució de conflictes que ha gestionat alguns dels aspectes més delicats de les transicions polítiques d'Irlanda del Nord i del propi país. Fins fa poques setmanes, Currin preferia ser identificat a la premsa per un pseudònim. Però el punt mort en què es troba actualment el procés de pau al País Basc l'ha decidit a fer un pas endavant i s'ha deixat fotografiar i fins ha fet declaracions amb el propi nom. Ha dit, en resum, que si el procés no avança com cal, els líders de Batasuna i d'ETA que s'han compromès amb ell poden ser desbordats i reemplaçats per elements més extremistes que podrien reprendre el camí de la violència.

Una opinió més que qualificada que convé processar.

Brian Currin ha presidit una comissió que va crear el president Nelson Mandela l'any 1994 per resoldre la delicada qüestió dels presoners que es reivindicaven com a polítics. Els bons resultats obtinguts van fer que el Govern britànic li demanés també que encapçalés, a partir del 1998, una comissió creada a Irlanda del Nord, després de l'acord del Divendres Sant, per decidir el futur dels centenars de presoners de l'IRA i dels grups terroristes protestants. Allà va supervisar l'alliberament de més de 500 presoners sense entrebancs importants. Amb aquest bagatge, l'advocat sud-africà comprèn perfectament la posició hostil de les famílies de les víctimes davant una possible alliberació de presoners d'ETA o la negociació amb els seus dirigents. "He vist moltes vegades —diu— el dolor de les associacions de víctimes i sé que els demanem d'empassar-se una medecina amarga. Però el nostre argument, dins el context d'un procés de pau, és que l'alliberament dels presoners i algunes concessions polítiques signifiquen menys víctimes per a demà."

"Brian Currin ha presidit una comissió que va crear Nelson Mandela per resoldre la delicada qüestió dels presoners polítics. Els bons resultats obtinguts van fer que el Govern britànic li demanés també que encapçalés una comissió creada a Irlanda del Nord"

Currin, que va fundar el 1987 una organització *antiapartheid* anomenada Advocats pels Drets Humans, ha consagrat la major part de la seva carrera a defensar les víctimes de la violència. A partir dels anys noranta va treballar en els processos de pau en llocs com Sri Lanka, Rwanda o el Pròxim Orient. Tot un currículum.

"Com a mediador professional —afirma sempre—, no m'identifico mai amb les ideologies dels partits a qui aconsello ni amb els seus objectius polítics. Em limito a aportar la meua experiència en els aspectes purament mecànics d'un procés de pau." De moment, segons Currin, com que Batasuna continua sent il·legal (el Govern no ha fet gestos en relació amb els presos i que els processos judicials contra els dirigents compromesos amb les negociacions no paren), és impossible avançar. Ell, no obstant això, no llença la tovallola. Està acostumat a situacions complicades. A pesar que els seus interlocutors de Batasuna li diuen que, fins ara, han estat ells els que han fet totes les concessions i que no han rebut res a canvi, no para d'aconsellar paciència. Paciència a dojo.